

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์อาหารและอาหารแปรรูปของสินค้าสุดท้ายอดหนึ่ง ตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ระดับ 5 ดาว และระดับ 4 ดาว จังหวัดราชบุรี มีวัตถุประสงค์การวิจัย 3 ประการ คือ (1) เพื่อศึกษาการดำเนินงานของผู้ประกอบการสินค้าสุดท้ายอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ระดับ 5 ดาว และระดับ 4 ดาว สาขาผลิตภัณฑ์อาหารและอาหารแปรรูป จังหวัดราชบุรี (2) เพื่อเปรียบเทียบความรู้ด้านการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์อาหารและอาหารแปรรูปสินค้าสุดท้ายอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ระดับ 5 ดาว และระดับ 4 ดาว ในจังหวัดราชบุรี ก่อนและหลังการฝึกอบรมโครงการบริการวิชาการแก่สังคม และ (3) เพื่อศึกษาการพัฒนาคุณภาพของผลิตภัณฑ์อาหารและอาหารแปรรูปของผู้ประกอบการสินค้าสุดท้ายอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ระดับ 5 ดาว และระดับ 4 ดาว ในจังหวัดราชบุรี ตามหลักเกณฑ์วิธีการที่ดีในการผลิตอาหาร (Good Manufacturing Practice : GMP)

5.1 สรุปผลการวิจัย

1. การดำเนินงานของผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์อาหารและอาหารแปรรูปสินค้าสุดท้ายอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ระดับ 5 ดาว และระดับ 4 ดาว จังหวัดราชบุรี

จากการจัดเก็บและรวบรวมข้อมูลการดำเนินงานของผู้ประกอบการผลิตผลิตภัณฑ์อาหารและอาหารแปรรูป จังหวัดราชบุรี ของสินค้าสุดท้ายอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ในระดับ 5 ดาว จำนวน 25 คน และผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์อาหารและอาหารแปรรูปของสินค้าสุดท้ายอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ในระดับ 4 ดาว จำนวน 25 คน รวมกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาทั้งหมด 50 คน สรุปผล ดังนี้

1.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์อาหารและอาหารแปรรูป มีผู้ประกอบการเพศหญิงมากกว่าผู้ประกอบการเพศชาย ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 51 – 60 ปี มีอายุเฉลี่ย 48.12 ปี ระดับการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับปริญญาตรี

1.2 รูปแบบกิจการ ผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์อาหารและอาหารแปรรูปของสินค้าสุดท้ายอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ระดับ 5 ดาว และระดับ 4 ดาว จังหวัดราชบุรี ดำเนินธุรกิจในรูปแบบกิจการส่วนใหญ่เป็นกิจการแบบธุรกิจเจ้าของคนเดียวจดทะเบียนพาณิชย์ รองลงมา ได้แก่ กิจการแบบวิสาหกิจชุมชน และกิจการแบบธุรกิจเจ้าของคนเดียวไม่จดทะเบียนพาณิชย์ ตามลำดับ

1.3 ระยะเวลาในการดำเนินกิจการ ผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์อาหารและอาหารแปรรูปของสินค้าสุดท้ายอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ระดับ 5 ดาว และระดับ 4 ดาว จังหวัดราชบุรี ใช้ระยะเวลา

ในการดำเนินกิจการตั้งแต่เริ่มทำธุรกิจจนถึงปัจจุบัน ส่วนใหญ่ใช้ระยะเวลาดำเนินกิจการช่วงระหว่าง 11-20 ปี รองลงมา ใช้ระยะเวลาในการดำเนินกิจการช่วงระหว่าง 1-10 ปี

1.4 จำนวนเงินลงทุนและสัดส่วนการลงทุนในกิจการ ผู้ประกอบการผลิตภัณฑอาหารและอาหารแปรรูปของสินค้าสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ในระดับ 5 ดาว นำเงินเพื่อการลงทุนไปใช้ในกิจการของตนเอง มีจำนวนตั้งแต่ 2,000 - 10,000,000 บาท และผู้ประกอบการผลิตภัณฑอาหารและอาหารแปรรูป OTOP ในระดับ 4 ดาว นำเงินเพื่อการลงทุน ไปใช้ในกิจการของตนเอง มีจำนวนตั้งแต่ 2,000 - 2,630,000 บาท และสัดส่วนการลงทุนในกิจการของผู้ประกอบการทั้งระดับ 5 ดาวและระดับ 4 ดาว เป็นสัดส่วนของคนไทยทั้งหมด

1.5 แหล่งเงินทุนในการจัดตั้งกิจการ การจัดตั้งกิจการและการดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการผลิตภัณฑอาหารและอาหารแปรรูปของสินค้าสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ระดับ 5 ดาว และระดับ 4 ดาว จังหวัดราชบุรี ส่วนใหญ่มาจากเงินทุนของตัวเอง รองลงมา คือ จากสถาบันการเงิน

1.6 การนำเข้าวัตถุดิบ สินค้าหรือบริการจากต่างประเทศ ผู้ประกอบการผลิตภัณฑอาหารและอาหารแปรรูปของสินค้าสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ระดับ 5 ดาว และระดับ 4 ดาว จังหวัดราชบุรี ส่วนใหญ่ไม่มีการนำเข้าวัตถุดิบ สินค้าหรือบริการจากต่างประเทศ

1.7 การจำหน่ายสินค้าไปต่างประเทศ ผู้ประกอบการผลิตภัณฑอาหารและอาหารแปรรูปของสินค้าสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ระดับ 5 ดาว และระดับ 4 ดาว จังหวัดราชบุรี ไม่มีการจำหน่ายสินค้าไปในต่างประเทศจำนวนมากที่สุด จำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 72.0 และมีการจำหน่ายสินค้าไปในต่างประเทศ จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 28.0

1.8 มาตรฐานผลิตภัณฑอาหารและอาหารแปรรูป การศึกษาวิเคราะห์ด้านมาตรฐานของผลิตภัณฑอาหารและอาหารแปรรูปของผู้ประกอบการผลิตภัณฑอาหารและอาหารแปรรูปของสินค้าสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ระดับ 5 ดาว และระดับ 4 ดาว จังหวัดราชบุรี จำแนกเป็น 3 รูปแบบ คือ 1. ผลิตผลทางการเกษตรที่ใช้บริโภคสด 2. ผลิตผลทางการเกษตรที่เป็นวัตถุดิบ และผ่านกระบวนการแปรรูปเบื้องต้น และ 3. อาหารแปรรูปที่สำเร็จรูป/สำเร็จรูป เป็นตัวอย่างสินค้าศึกษาจำนวน 42 ชนิด มาตรฐานของผลิตภัณฑอาหารและอาหารแปรรูปที่กำหนดในการศึกษามี 5 ประเภท ได้แก่ 1. มาตรฐานของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) 2. มาตรฐานผลิตภัณฑชุมชน (มพช.) 3. มาตรฐาน GMP 4. มาตรฐาน HACCP และ 5. สินค้าสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (มาตรฐาน OTO) (สินค้าบางชนิดอาจได้รับมาตรฐานมากกว่าหนึ่งประเภท) สินค้าที่ได้รับมาตรฐานของผู้ประกอบการผลิตภัณฑอาหารและอาหารแปรรูปจำแนกตามประเภทมาตรฐาน ดังนี้ มาตรฐานของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.)จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 59.2 มาตรฐานผลิตภัณฑชุมชน (มพช.)จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 15.8 มาตรฐาน GMPจำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ

ละ 13.2 มาตรฐาน HACCP จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 3.9 และมาตรฐาน OTOP จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 7.9

2. การวิเคราะห์เปรียบเทียบความรู้ก่อนและหลังการฝึกอบรมด้านการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์อาหารและอาหารแปรรูปสินค้าสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ระดับ 5 ดาว และระดับ 4 ดาว ในจังหวัดราชบุรี และการประเมินผลความพึงพอใจในโครงการบริการวิชาการแก่สังคม เรื่อง “การพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์อาหารและอาหารแปรรูปของสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ จังหวัดราชบุรี”

2.1 การศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบความรู้ก่อนและหลังการฝึกอบรมในโครงการบริการวิชาการแก่สังคม เรื่อง “การพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์อาหารและอาหารแปรรูปของสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ จังหวัดราชบุรี” ของผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์อาหารและอาหารแปรรูปกลุ่มสินค้าสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ระดับ 5 ดาว และระดับ 4 ดาว ในจังหวัดราชบุรี จากจำนวน 50 คน ใน 10 ด้าน ดังนี้

ภาพรวมความรู้ก่อนการฝึกอบรมของผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์อาหารและอาหารแปรรูปสินค้าสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ระดับ 5 ดาว และระดับ 4 ดาว ในจังหวัดราชบุรี มีระดับความรู้เฉลี่ยก่อนการฝึกอบรมรวมในระดับมาก เท่ากับ 3.80 โดยผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์อาหารและอาหารแปรรูป มีความรู้ก่อนการเข้าฝึกอบรมในระดับมาก มี 4 ด้าน คือ ด้านความรู้การพัฒนาคุณภาพสินค้า ความรู้การปรับปรุงสินค้าให้ได้มาตรฐาน ความรู้การปรับปรุงคุณภาพกระบวนการผลิตสินค้า ความรู้การใช้ประโยชน์จากวัตถุดิบในชุมชน มีความรู้ก่อนการเข้าฝึกอบรมในระดับปานกลาง มี 6 ด้าน คือ ด้านความรู้การยื่นขอรับรองคุณภาพสินค้า ความรู้การตลาด ความรู้โอกาสในการขายสินค้า ความรู้การออกแบบผลิตภัณฑ์สินค้า ความรู้การจัดการด้านการเงิน และความรู้การสร้างมูลค่าเพิ่มแก่สินค้า (รายละเอียดตารางที่ 4.9)

ภาพรวมความรู้หลังการฝึกอบรมของผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์อาหารและอาหารแปรรูปสินค้าสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ระดับ 5 ดาว และระดับ 4 ดาว ในจังหวัดราชบุรี ระดับมากถึงมากที่สุด กล่าวคือ ระดับมากที่สุด มีจำนวน 18 ราย คิดเป็นร้อยละ 36.0 และระดับระดับมาก มีจำนวน 32 ราย คิดเป็นร้อยละ 64.0 ถ้าพิจารณาระดับความรู้เฉลี่ยหลังการฝึกอบรมรวมของผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์อาหารและอาหารแปรรูปอยู่ในระดับมาก เท่ากับ 4.36 โดยผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์อาหารและอาหารแปรรูป มีความรู้เฉลี่ยหลังการเข้าฝึกอบรมในระดับมากในทุกด้านทั้ง 10 ด้าน คือ ด้านความรู้การพัฒนาคุณภาพสินค้า ความรู้การปรับปรุงสินค้าให้ได้มาตรฐาน ความรู้การยื่นขอรับรองคุณภาพสินค้า ความรู้การปรับปรุงคุณภาพกระบวนการผลิตสินค้า ความรู้การตลาด ความรู้โอกาสในการขายสินค้า ความรู้การออกแบบผลิตภัณฑ์สินค้า ความรู้การจัดการด้านการเงิน ความรู้การสร้างมูลค่าเพิ่มแก่สินค้า ความรู้การใช้ประโยชน์จากวัตถุดิบในชุมชน (รายละเอียดตารางที่ 4.10)

การเปรียบเทียบความรู้ก่อนและหลังการฝึกอบรมด้านการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์อาหารและอาหารแปรรูปสินค้าสุดยอด หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ระดับ 5 ดาว และระดับ 4 ดาว จังหวัดราชบุรี มีความแตกต่างกัน โดยพิจารณาจากค่าเฉลี่ยรวม พบว่า ค่าเฉลี่ยรวมหลังการฝึกอบรม ($\bar{X} = 4.05$) มากกว่าก่อนการฝึกอบรม ($\bar{X} = 3.46$) ระดับค่าเฉลี่ยรวมหลังการฝึกอบรมเป็นระดับมาก และระดับค่าเฉลี่ยรวมก่อนการฝึกอบรมเป็นระดับปานกลาง (รายละเอียดตารางที่ 4.11)

สำหรับการเปรียบเทียบความรู้ก่อนและหลังการฝึกอบรมด้านการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์อาหารและอาหารแปรรูปสินค้าสุดยอด หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ระดับ 5 ดาว และระดับ 4 ดาว จังหวัดราชบุรี ด้วยสถิติ paired t-test พบว่า ในการประเมินความรู้ทุกข้อ ค่า P-value มีค่าน้อยกว่า 0.05 หมายความว่า การประเมินความรู้ของผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์อาหารและอาหารแปรรูปสินค้าสุดยอด หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ระดับ 5 ดาว และระดับ 4 ดาว จังหวัดราชบุรี หลังการฝึกอบรมด้านการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์มีความรู้มากกว่าก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 (รายละเอียดตารางที่ 5.1)

ตารางที่ 5.1 การเปรียบเทียบความรู้ก่อนและหลังการฝึกอบรมด้านการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์อาหารและอาหารแปรรูปสินค้าสุดยอด หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ระดับ 5 ดาว และระดับ 4 ดาว จังหวัดราชบุรี ด้วยสถิติ paired t-test

การประเมินความรู้ ในการฝึกอบรม ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ระดับ ความรู้ เฉลี่ย	ค่า t - test	ค่า P-value
ก่อนอบรม	3.47	ปานกลาง	-16.557	< 0.000
หลังอบรม	4.05	มาก		

ที่มา : การสำรวจข้อมูลภาคสนาม, ผู้วิจัย

2.2 การประเมินผลความพึงพอใจในการฝึกอบรมโครงการบริการวิชาการแก่สังคม เรื่อง “การพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์อาหารและอาหารแปรรูปของสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ จังหวัดราชบุรี” ของผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์อาหารและอาหารแปรรูปกลุ่มสินค้าสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ระดับ 5 ดาว และระดับ 4 ดาว จังหวัดราชบุรี

ภาพรวมความพึงพอใจของผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์อาหารและอาหารแปรรูปสินค้าสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ระดับ 5 ดาว และระดับ 4 ดาว จังหวัดราชบุรี จำนวน 50 คน ที่มีต่อ

การฝึกอบรมโครงการบริการวิชาการแก่สังคม เรื่อง “การพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์อาหารและอาหารแปรรูปของสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ จังหวัดราชบุรี” ใน 9 ด้าน คือ ด้านหัวข้อประเด็นและลำดับการฝึกอบรม ด้านความเหมาะสมของวิทยากรกับหัวข้อฝึกอบรม ด้านสถานที่จัดฝึกอบรม ด้านเอกสารประกอบการฝึกอบรม ด้านบรรยากาศของการฝึกอบรม ด้านอาหารและของว่างที่จัดในงานฝึกอบรม ด้านการต้อนรับของคณะผู้จัดฝึกอบรม ด้านระยะเวลาของการฝึกอบรม และด้านความสะดวกในการมาร่วมฝึกอบรม มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด กล่าวคือ ระดับมากที่สุด มีจำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 56.0 และระดับมาก มีจำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 44.0 โดยมีระดับความพึงพอใจเฉลี่ยในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.56

ความพึงพอใจในการอบรมด้านการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์อาหารและอาหารแปรรูปกลุ่มสินค้าสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ระดับ 5 ดาว และระดับ 4 ดาว จังหวัดราชบุรี โดยรวมทั้งหมด อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.42 (รายละเอียดตารางที่ 4.12)

3. การพัฒนาคุณภาพของผลิตภัณฑ์อาหารและอาหารแปรรูปของผู้ประกอบการสินค้าสุดยอด หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ระดับ 5 ดาว และระดับ 4 ดาว ในจังหวัดราชบุรี ตามหลักเกณฑ์วิธีการที่ดีในการผลิตอาหาร (Good Manufacturing Practice : GMP)

3.1 ผลจากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์อาหารและอาหารแปรรูปสินค้าสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ระดับ 5 ดาว และระดับ 4 ดาว จังหวัดราชบุรี สรุปดังนี้

1) **เหตุผลสำคัญในการดำเนินธุรกิจ** ผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์อาหารและอาหารแปรรูปของสินค้าสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ระดับ 5 ดาว และระดับ 4 ดาว จังหวัดราชบุรี มีเหตุผลสำคัญที่เลือกทำธุรกิจผลิตภัณฑ์อาหารและอาหารแปรรูป 3 อันดับแรก คือ อันดับ 1 ช่วยสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน/กลุ่ม อันดับ 2 สืบทอดจากบรรพบุรุษ และอันดับ 3 มีทักษะ ความชำนาญ ความสามารถในด้านนี้ ตามลำดับ

2) **ต้นทุนของผลิตภัณฑ์** ผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์อาหารและอาหารแปรรูปของสินค้าสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ระดับ 5 ดาว และระดับ 4 ดาว จังหวัดราชบุรี มีต้นทุนของผู้ประกอบการที่นำไปใช้จ่ายลงทุนมากที่สุด ส่วนใหญ่เป็นต้นทุนด้านวัตถุดิบ รองลงมา คือ ต้นทุนด้านบรรจุภัณฑ์ และต้นทุนด้านแรงงาน ตามลำดับ

3) **กำไรขั้นต้นของผลิตภัณฑ์** ผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์อาหารและอาหารแปรรูปของสินค้าสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ระดับ 5 ดาว และระดับ 4 ดาว จังหวัดราชบุรี ได้อัตรากำไรขั้นต้นต่อหน่วยผลิตภัณฑ์โดยส่วนมากอยู่ในอัตราร้อยละระหว่าง 41-50 รองลงมา คือ มีอัตรากำไรขั้นต้นต่อหน่วย ในอัตราร้อยละ 31 - 40

4) **จำนวนพนักงาน** ผู้ประกอบการผลิตภัณฑอาหารและอาหารแปรรูป ระดับ 5 ดาว และระดับ 4 ดาว จังหวัดราชบุรี มีจำนวนพนักงาน ตั้งแต่ 1 – 10 คน มากที่สุด รองลงมา คือ มีจำนวนพนักงาน ตั้งแต่ 11 – 20 คน

5) **ช่องทางการจำหน่ายผลิตภัณฑ์** ผู้ประกอบการผลิตภัณฑอาหารและอาหารแปรรูปของสินค้าสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ระดับ 5 ดาว และระดับ 4 ดาว จังหวัดราชบุรี มีช่องทางการจัดจำหน่ายมากที่สุด คือ จำหน่ายหน้าร้าน รองลงมา คือ จำหน่ายโดยออกร้านในงานแสดงสินค้า และมีช่องทางการจัดจำหน่ายทางเว็บไซต์ ตามลำดับ

6) **การโฆษณาประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์** ผู้ประกอบการผลิตภัณฑอาหารและอาหารแปรรูป ระดับ 5 ดาว และระดับ 4 ดาว จังหวัดราชบุรี มีรูปแบบการโฆษณาประชาสัมพันธ์มากที่สุด คือ ผ่านทางเว็บไซต์ รองลงมา คือ การโฆษณาประชาสัมพันธ์โดยใช้ปากต่อปากให้ผู้บริโภคพูดโฆษณาสินค้ากับผู้บริโภคคนอื่นๆ

7) **ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินธุรกิจ** ผู้ประกอบการผลิตภัณฑอาหารและอาหารแปรรูปของสินค้าสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ระดับ 5 ดาว และระดับ 4 ดาว จังหวัดราชบุรี มีปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินธุรกิจ ได้แก่ ปัญหาด้านการผลิตที่ต้องมีการดูแลผลิตภัณฑ์อย่างสม่ำเสมอ ปัญหาด้านการบรรจุภัณฑ์ ปัญหาด้านการตลาดในเรื่องการขาดช่องทางการจำหน่าย และปัญหาด้านการเงินในเรื่องการขาดเงินทุนหมุนเวียน ต้องการให้สถาบันการเงินให้ความช่วยเหลือทางด้านสินเชื่อ

5) **การสนับสนุนส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐ** ผู้ประกอบการผลิตภัณฑอาหารและอาหารแปรรูปของสินค้าสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ระดับ 5 ดาว และระดับ 4 ดาว จังหวัดราชบุรี มีความต้องการได้รับการสนับสนุนส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐในเรื่องช่องทางการจำหน่ายสินค้า มากที่สุด รองลงมา คือ การสนับสนุนส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐด้านการตลาด และด้านเงินทุนหมุนเวียน ต้องการให้สถาบันการเงินให้ความช่วยเหลือทางด้านสินเชื่อ อัตราดอกเบี้ยต่ำตามลำดับ

3.2 การสำรวจสถานที่ผลิตของผู้ประกอบการผลิตภัณฑอาหารและอาหารแปรรูปสินค้าสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ระดับ 5 ดาว และระดับ 4 ดาว จังหวัดราชบุรี ตามแนวทาง GMP

ผลจากการสำรวจสถานที่ผลิตของผู้ประกอบการผู้ผลิตผลิตภัณฑอาหารและอาหารแปรรูปของสินค้าสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ระดับ 5 ดาว และระดับ 4 ดาว ในจังหวัดราชบุรีตามข้อกำหนด GMP จำนวน 6 ด้านของผู้ประกอบการทั้ง 50 ราย สามารถสรุปผลการสำรวจได้ ดังนี้

1) **การสำรวจสถานที่ผลิตของผู้ประกอบการผู้ผลิตผลิตภัณฑอาหารและอาหารแปรรูปของสินค้าสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ระดับ 5 ดาว จังหวัดราชบุรี** ทั้งหมด 25 คน

มีระดับคุณภาพตามข้อกำหนด GMP จำนวน 6 ด้าน ในระดับดีมาก คือ (1) ด้านสถานที่ตั้งและอาคารผลิต (2) ด้านเครื่องมือ เครื่องจักร และอุปกรณ์การผลิต (3) ด้านการควบคุมกระบวนการผลิต (4) ด้านการสุขาภิบาล (5) ด้านการบำรุงรักษาและการทำความสะอาด และ (6) ด้านบุคลากรและสุขลักษณะ

2) การสำรวจสถานที่ผลิตของผู้ประกอบการผู้ผลิตผลิตภัณฑ์อาหารและอาหารแปรรูปของสินค้าสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ระดับ 4 ดาว จังหวัดราชบุรี ทั้งหมด 25 คน มีจำนวน 24 คน ที่มีระดับคุณภาพตามข้อกำหนด GMP จำนวน 6 ด้าน ในระดับดีมากเช่นกัน แต่มีผู้ประกอบการ จำนวน 1 คน ที่เป็นผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ไข่ไก่หวานที่มีระดับคุณภาพตามข้อกำหนด GMP บางข้อในระดับปานกลาง ซึ่งประเด็นที่มีระดับคุณภาพปานกลาง คือ (1) ด้านเครื่องมือ เครื่องจักร และอุปกรณ์การผลิต (2) ด้านการสุขาภิบาล และ (3) ด้านบุคลากรและสุขลักษณะในประเด็นการดูแลสุขลักษณะในระหว่างทำงาน

ในระหว่างการสำรวจสถานที่ผลิตของผู้ประกอบการผู้ผลิตผลิตภัณฑ์อาหารและอาหารแปรรูปที่มีคุณภาพตามข้อกำหนด GMP เจ้าหน้าที่สาธารณสุขจังหวัดราชบุรีได้ให้คำแนะนำผู้ประกอบการผู้ผลิตผลิตภัณฑ์อาหารและอาหารแปรรูปของสินค้าสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ระดับ 5 ดาว และระดับ 4 ดาว ในจังหวัดราชบุรี เพื่อให้สามารถปรับปรุงการพัฒนาคุณภาพตามข้อกำหนด GMP ในระดับคุณภาพที่สูงขึ้นต่อไป

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้ประกอบการผู้ผลิตผลิตภัณฑ์อาหารและอาหารแปรรูปของสินค้าสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ระดับ 5 ดาว และระดับ 4 ดาว จังหวัดราชบุรี จำนวน 10 ราย ในลักษณะการสัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึก (Depth Interview) ทำให้ได้รับประเด็นด้านปัญหาอุปสรรคในการดำเนินธุรกิจ สิ่งที่ผู้ประกอบการอยากได้รับการสนับสนุนส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐ เพิ่มเติม ดังนี้

ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินธุรกิจ ได้แก่

- 1) ปัญหาทางด้านการผลิต ได้แก่ วัตถุดิบมีราคาแพง ทำให้ต้นทุนการผลิตสูง ขาดแคลนวัตถุดิบ วัตถุดิบที่ได้ไม่มีคุณภาพและไม่ได้มาตรฐาน ผลผลิตเก็บไว้ได้ไม่นาน และไม่มีสถานที่เก็บสินค้า
- 2) ปัญหาทางด้านการตลาดและการขาย ได้แก่ ช่องทางการจำหน่ายมีจำกัดเฉพาะในเขตพื้นที่ ขาดแคลนตัวแทนจำหน่าย ขาดการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ดี และมีคู่แข่งชั้นหลายราย
- 3) ปัญหาทางด้านการเงิน ได้แก่ ขาดเงินทุนหมุนเวียน
- 4) ปัญหาด้านการบริหารจัดการ ได้แก่ ขาดแคลนแรงงานในกรณีที่มีคำสั่งซื้อจำนวนมาก และขาดแคลนคนขาย

สิ่งที่ผู้ประกอบการอยากได้รับการสนับสนุนส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐ คือ ด้านสถานที่ผลิต การขยายโรงงานและอุปกรณ์เครื่องจักรในการผลิต ด้านเงินลงทุนเพื่อเพิ่มผลผลิตให้มี

ปริมาณมากขึ้นในลักษณะเงินทุนกู้ยืมที่ไม่ยุ่งยาก และมีอัตราดอกเบี้ยถูก และด้านการตลาดและการจำหน่ายสินค้า

3.3 สรุปผลจากการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพอุตสาหกรรมอาหารและอาหารแปรรูปสินค้าสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ จังหวัดราชบุรี

ผู้วิจัยได้มีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์อาหารและอาหารแปรรูป ในจังหวัดราชบุรี โดยสัมภาษณ์จากผู้ทรงคุณวุฒิทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติ จากหน่วยงานภาครัฐราชการ 5 หน่วยงาน ดังนี้

- 1) สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดราชบุรี
- 2) สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดราชบุรี
- 3) สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดราชบุรี
- 4) สำนักงานพาณิชย์จังหวัดราชบุรี
- 5) สำนักงานเกษตรจังหวัดราชบุรี

สรุปผลจากการสัมภาษณ์ในแต่ละประเด็น ดังนี้

1) นโยบายด้านการส่งเสริมกลุ่มผู้ประกอบการ OTOP พัฒนาการแปรรูปสินค้าเกษตรกลุ่มอาหารให้ได้คุณภาพตามมาตรฐานความปลอดภัยด้านอาหาร

เป้าหมายการพัฒนาผลิตภัณฑ์ OTOP ที่จังหวัดต้องการ คือ แนวคิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์ธุรกิจชุมชนที่ใช้ภูมิปัญญาผสมผสานกับวัตถุดิบในท้องถิ่นและพัฒนาไปสู่ความเป็นสากล ทำให้ผลิตภัณฑ์มีความแตกต่าง และธุรกิจสามารถเติบโตอย่างยั่งยืนตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง นอกจากนี้จังหวัดราชบุรียังเป็นจังหวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวตามนโยบายของกระทรวงมหาดไทย หากมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนโดยใช้ผลผลิตทางการเกษตรหรือใช้วัสดุในท้องถิ่นและใช้แหล่งท่องเที่ยวเป็นแหล่งจำหน่ายจะเป็นการสร้างรายได้และกระจายรายได้ไปสู่ชุมชน ดังนั้น การสนับสนุนผลิตภัณฑ์ OTOP ในเชิงบูรณาการ ทางจังหวัดได้มอบหมายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการเชิงบูรณาการตลอดห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain)

2) การบูรณาการดำเนินนโยบายและการทำงานร่วมกันของหน่วยงานราชการในการสนับสนุนและส่งเสริมอุตสาหกรรมอาหารและผลิตภัณฑ์เกษตรแปรรูป

ทางจังหวัดมีการบูรณาการทำงานและประสานความร่วมมือในลักษณะเครือข่ายระหว่างหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องและเครือข่ายองค์กรในระดับท้องถิ่น มีการจัดตั้งกลุ่มเครือข่ายต่าง ๆ ได้แก่ กลุ่มส่งเสริมการเกษตร กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร กลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจชุมชน OTOP และได้มีการประสานการทำงานเป็นเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง

การทำงานของทุกหน่วยงานในจังหวัดราชบุรีจะทำงานแบบบูรณาการ ดังนั้น ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คือ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัด สำนักงาน

พัฒนาชุมชนจังหวัด สำนักงานพาณิชย์จังหวัด และสำนักงานเกษตรจังหวัด จะต้องทำงานร่วมกัน โดยแต่ละหน่วยงานต่างทำหน้าที่ตามบทบาทของหน่วยงาน และกำหนดขอบข่ายงานที่ชัดเจนเพื่อไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อนกัน

3) มาตรการ/แนวทางการส่งเสริมที่หน่วยงานของราชการในการดำเนินการตามโครงการสนับสนุนผู้ประกอบการ OTOP และผลการดำเนินงานตามโครงการที่เน้นการอบรมให้ความรู้ด้านการประกอบการ

ในปัจจุบันมีกฎหมายใหม่ ผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการที่จะส่งผลิตภัณฑ์เข้ารับการคัดสรรจะต้องมีคุณสมบัติและมีหนังสือสำคัญแสดงการจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนเป็นลำดับแรก นอกจากนั้น ผลิตภัณฑ์จะต้องผ่านการรับรองมาตรฐานตามที่กฎหมายกำหนด และหากผลิตภัณฑ์ใดไม่มีข้อกำหนดของกฎหมายระบุจะต้องผ่านการรับรองมาตรฐานอย่างใดอย่างหนึ่ง ก่อนวันสมัครเข้ารับการคัดสรร เช่น อย. มพช. มอก. ฮาลาล คิว (Qmark) GAP GMP HACCP และมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ และการจัดระดับผลิตภัณฑ์ยังพิจารณาด้านผลิตภัณฑ์และความเข้มแข็งของชุมชนด้านความเป็นไปได้ทางการตลาด และด้านคุณภาพผลิตภัณฑ์

ทางจังหวัดราชบุรีมีนโยบาย/มาตรการในการส่งเสริมผู้ประกอบการธุรกิจชุมชน OTOP สู่การเป็นธุรกิจขนาดย่อมหรือ SMEs ดังนี้

(1) การส่งเสริมองค์ความรู้ด้านการประกอบการเพื่อให้ผลผลิตมีมาตรฐานอุตสาหกรรม ได้แก่ การอบรมและให้ความช่วยเหลือในการจัดทำบรรจุภัณฑ์ การให้ความรู้เกี่ยวกับการได้การรับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ในระดับต่าง ๆ เช่น มาตรฐานผลิตภัณฑ์ในระดับสากล หลักเกณฑ์วิธีการที่ดีในการผลิตอาหาร (GMP) มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มพช.) เป็นต้น

(2) การยกระดับผลิตภัณฑ์ OTOP โดยการพัฒนาเชิงบูรณาการเพื่อการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ในการยกระดับสู่สากล เพื่อเพิ่มศักยภาพทางธุรกิจ และยกระดับจากวิสาหกิจชุมชนเป็นธุรกิจขนาดย่อมหรือ SMEs และส่งเสริมให้มีศักยภาพในการส่งออก

4) ปัญหา/อุปสรรคในการส่งเสริมกลุ่มผู้ประกอบการ OTOP ในการพัฒนาการแปรรูปสินค้าเกษตรกลุ่มอาหารให้ได้คุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด ทำให้ผู้ประกอบการธุรกิจชุมชน OTOP ไม่สามารถเติบโตได้อย่างยั่งยืน มีดังนี้

(1) การดำเนินงานของผู้ประกอบการ OTOP ส่วนใหญ่ให้ความสำคัญเฉพาะผลผลิต (Output) ไม่ใช่ประสิทธิผลจากการผลิต (Outcome) จึงไม่ได้วิเคราะห์ปัญหาเพื่อหาทางพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

(2) ผู้ประกอบการ OTOP ส่วนใหญ่ยังไม่ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์อาหารและอาหารแปรรูปให้ได้การรับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ในระดับสากล หลักเกณฑ์วิธีการที่ดีในการผลิตอาหาร (GMP) เนื่องจากภาวะเรื่องต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้น และมีปัญหาในการ

ติดต่อประสานงานกับหน่วยงานราชการเพื่อดำเนินการสำรวจให้ได้รับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ในระดับสากล GMP

(3) การสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการ OTOP กลุ่มผู้ประกอบการ OTOP ส่วนใหญ่จะเป็นผู้สูงอายุ ทายาทลูกหลานที่มึ่ความรู้ไม่มีส่วนร่วมในการดำเนินงานและสืบทอดธุรกิจเพื่อสืบสานภูมิปัญญา

(4) ผู้ประกอบการ OTOP ส่วนใหญ่ไม่มีแนวความคิดเชิงธุรกิจ ขาดระบบการบริหารจัดการ

(5) การประกอบธุรกิจเน้นแหล่งจำหน่ายเฉพาะในท้องถิ่น ไม่มีศักยภาพเพียงพอ การจำหน่ายระหว่างจังหวัดหรือทั่วประเทศหรือส่งออก

5. นโยบายด้านการพัฒนาพื้นที่และผลิตผลทางการเกษตรเพื่อรองรับการพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารแปรรูปเบื้องต้น/สำเร็จรูป

(1) อุตสาหกรรมอาหารมีศักยภาพในการเจริญเติบโต ซึ่งสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดราชบุรี มีนโยบายในการพัฒนา ดังนี้

- พัฒนาผลิตภัณฑ์ OTOP กลุ่มอาหารที่มีศักยภาพให้มีมาตรฐานอุตสาหกรรมก้าวสู่ระดับสากล เนื่องจากจังหวัดราชบุรีมีพื้นที่ส่วนใหญ่ทำการเกษตรซึ่งสามารถนำมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ที่สำเร็จรูป/สำเร็จรูปกลุ่มอาหาร ทำให้พัฒนาเพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ในด้านต่าง ๆ เช่น การพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ เทคโนโลยีการผลิต รูปแบบผลิตภัณฑ์ บรรจุภัณฑ์ เพื่อให้มีมาตรฐานสากลเชิงการค้า เป็นต้น

- การประสานความร่วมมือ ส่งเสริมและพัฒนาอุตสาหกรรมโรงงาน อุตสาหกรรมในครอบครัว อุตสาหกรรมในชนบท ให้มีการผลิตสินค้าให้ได้มาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม เพื่อเพิ่มความเจริญเติบโตให้กับอุตสาหกรรมอาหาร

(2) แนวทางหรือมาตรการในการส่งเสริมผลผลิตด้านเกษตรกรรมและการแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหาร พัฒนาโดยการฝึกอบรมการทำเกษตรแผนใหม่ตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และส่งเสริมการรวมกลุ่มและการสร้างเครือข่ายทางการเกษตร

5.2 การอภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยภายใต้วัตถุประสงค์การวิจัยทั้ง 3 ประการ ผู้วิจัยมีประเด็นนำไปสู่การอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังกล่าว แบ่งออกเป็น 3 ประเด็น คือ

1. การดำเนินงานของผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์อาหารและอาหารแปรรูปสินค้าสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ระดับ 5 ดาว และระดับ 4 ดาว จังหวัดราชบุรี

ในการอภิปรายผลการศึกษานี้ ประกอบด้วย 2 ประเด็น คือ

1.1 ด้านการดำเนินงาน การดำเนินงานผู้ประกอบการผลิตภัณฑอาหารและอาหารแปรรูปของสินค้าสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ระดับ 5 ดาว และระดับ 4 ดาว จังหวัดราชบุรี พบว่าการดำเนินงานของผู้ประกอบการส่วนใหญ่มีรูปแบบกิจการเป็นธุรกิจเจ้าของคนเดียวจดทะเบียนพาณิชย์ ระยะเวลาในการดำเนินกิจการจนถึงปัจจุบันส่วนใหญ่อยู่ในช่วงระหว่าง 11-20 ปี จำนวนเงินลงทุนที่ใช้ในการดำเนินกิจการอยู่ในช่วงตั้งแต่ 2,000-10,000,000 บาท สัดส่วนการลงทุนในกิจการเป็นคนไทยทั้งหมด แหล่งเงินทุนในการจัดตั้งกิจการส่วนใหญ่เป็นของตนเอง และวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตส่วนใหญ่มาจากภายในประเทศ การจำหน่ายสินค้าของผู้ประกอบการขายเฉพาะภายในจังหวัด ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัญชัญ จงเจริญ (2555) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบและมาตรฐานการจัดการธุรกิจร้านจำหน่ายสินค้า OTOP และของฝากชุมชน จังหวัดระนอง ที่ระบุว่าผู้ประกอบการสินค้า OTOP ส่วนใหญ่เป็นผู้ดำเนินการเองทั้งหมด ไม่ได้เป็นเพียงผู้จำหน่ายสินค้านำร้านเท่านั้น แต่เป็นผู้ดำเนินการตั้งแต่ขั้นตอนการเลือกใช้วัตถุดิบ กระบวนการผลิต จนกระทั่งการออกวางจำหน่าย และผู้ประกอบการจะทำหน้าที่เป็นผู้ขายสินค้านำร้านด้วยตนเอง โดยวัตถุดิบก็เป็นวัตถุดิบซึ่งผู้ประกอบการเป็นผู้ดำเนินการเอง หรือการติดต่อซื้อวัตถุดิบจากแหล่งวัตถุดิบด้วยตนเอง และดำเนินการในกระบวนการผลิตเอง

1.2 ด้านมาตรฐานผลิตภัณฑ์ ผู้ประกอบการผลิตภัณฑอาหารและอาหารแปรรูปของสินค้าสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ระดับ 5 ดาว และระดับ 4 ดาว จังหวัดราชบุรี ได้รับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน มาตรฐาน GMP มาตรฐาน HACCP และมาตรฐาน OTOP ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วชิระ สิงห์คง และคณะ (2556) ในการศึกษาเกี่ยวกับการยกระดับผู้ผลิตสินค้าสู่การรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนในจังหวัดกำแพงเพชร ที่ระบุว่า มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน เป็นเครื่องมือที่ใช้เพื่อสนับสนุนผู้ประกอบการให้มีแนวทางในการผลิตสินค้าให้มีคุณภาพเหมาะสมกับวัตถุประสงค์การใช้งานและปลอดภัยต่อผู้บริโภค อีกทั้งยังสร้างความมั่นใจให้กับผู้บริโภค เนื่องจากมีหลักเกณฑ์การตรวจสอบ และมีหน่วยงานกำกับดูแลทั้งการให้การรับรองและการตรวจติดตามผลภายหลังได้รับการรับรองแล้ว ดังนั้น ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตเพื่อจำหน่ายต้องได้รับการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนและหรือต้องได้รับอนุญาตผลิตจากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดก่อนทำการผลิต และกลุ่มอาหารที่ต้องมีเครื่องหมาย อย. เป็นอาหารที่มีการแปรรูปเป็นอาหารกึ่งสำเร็จรูปหรืออาหารสำเร็จรูปที่อาจก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อผู้บริโภคในระดับต่ำ ปานกลางหรือสูง จึงจำเป็นต้องขออนุญาตเกี่ยวกับสถานที่ผลิตอาหารและขอขึ้นทะเบียนตำรับอาหาร หรือจดทะเบียนอาหารที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา หรือสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด

2. การวิเคราะห์เปรียบเทียบความรู้ก่อนและหลังการฝึกอบรมด้านการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการผลิตภัณฑอาหารและอาหารแปรรูปสินค้าสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ระดับ 5 ดาว และระดับ 4 ดาว ในจังหวัดราชบุรี และการประเมินผลความพึงพอใจ

ในโครงการบริการวิชาการแก่สังคม เรื่อง “การพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์อาหารและอาหารแปรรูปของสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ จังหวัดราชบุรี”

การจัดโครงการบริการวิชาการแก่สังคม เรื่อง “การพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์อาหารและอาหารแปรรูปของสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ จังหวัดราชบุรี” (อิงรูปแบบวิจัย) เป็นโครงการจัดฝึกอบรมการพัฒนาความรู้ด้านการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ให้กับผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์อาหารและอาหารแปรรูปของสินค้าสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ระดับ 5 ดาว และระดับ 4 ดาว จังหวัดราชบุรี กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 50 คน ซึ่งเป็นการถ่ายทอดความรู้ (Knowledge Transfer) และส่งเสริมกระตุ้นให้ผู้ประกอบการตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ OTOP ให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน โดยจัดฝึกอบรมบรรยายโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ด้านการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์จากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดราชบุรี วิทยากรจากสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดราชบุรี และวิทยากรจากสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดราชบุรี เพื่อผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์อาหารและอาหารแปรรูปตระหนักถึงการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ OTOP กลุ่มผลิตภัณฑ์อาหารและอาหารแปรรูป ตามหลักเกณฑ์วิธีการที่ดีในการผลิตอาหาร (Good Manufacturing Practice: GMP) เพื่อให้ผลิตภัณฑ์ผ่านการตรวจสอบคุณภาพ มีมาตรฐานในระดับสากล หลัก GMP และให้มีการพัฒนาคุณภาพของผลิตภัณฑ์ตามเกณฑ์การคัดสรรสินค้า OTOP ให้คงคุณภาพผลิตภัณฑ์ในระดับ 5 ดาว หรือพัฒนาสูงขึ้นจาก ระดับ 4 ดาว เป็น ระดับ 5 ดาว เพื่อนำไปสู่ความเข้มแข็งและยั่งยืนของชุมชน

การจัดโครงการบริการวิชาการแก่สังคม การฝึกอบรมผู้ประกอบการดังกล่าว ได้ทำการศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบความรู้ก่อนและหลังการฝึกอบรมด้านการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์อาหารและอาหารแปรรูปสินค้าสุดยอด หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ระดับ 5 ดาว และระดับ 4 ดาว จังหวัดราชบุรี มีความแตกต่างกัน โดยพิจารณาจากค่าเฉลี่ยรวมหลังการฝึกอบรม ($\bar{X} = 4.05$) มากกว่าก่อนการฝึกอบรม ($\bar{X} = 3.46$) ระดับค่าเฉลี่ยรวมหลังการฝึกอบรมเป็นระดับมาก และระดับค่าเฉลี่ยรวมก่อนการฝึกอบรมเป็นระดับปานกลาง และจากการวิเคราะห์ด้วยสถิติ paired t-test พบว่า ในการประเมินความรู้ทุกข้อ ค่า P-value มีค่าน้อยกว่า 0.05 หมายความว่า การประเมินความรู้ของผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์อาหารและอาหารแปรรูปสินค้าสุดยอด หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ระดับ 5 ดาว และระดับ 4 ดาว จังหวัดราชบุรี หลังการฝึกอบรมด้านการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์มีความรู้มากกว่าก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ความพึงพอใจในการอบรมด้านการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์อาหารและอาหารแปรรูปกลุ่มสินค้าสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ระดับ 5 ดาว และระดับ 4 ดาว จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.56 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุพิศพรรณ วัจนเทพินทร์ และชุตีระ ระบอบ (2555) ที่ได้ศึกษา “โครงการพัฒนาคุณภาพอุตสาหกรรมอาหารและผลิตภัณฑ์เกษตรแปรรูป OTOP จังหวัดนครนายก” พบว่า การฝึกอบรมเป็นเครื่องมือสำคัญที่ทำให้ผู้ประกอบการธุรกิจชุมชนมีความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพอุตสาหกรรมอาหารและผลิตภัณฑ์เกษตรแปรรูป

เพิ่มขึ้น และในด้านระดับความรู้ความเข้าใจของผู้ประกอบการ OTOP ก่อนและหลังการฝึกอบรม ค่าเฉลี่ย และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น กล่าวคือ ระดับความรู้ที่ได้รับก่อนการฝึกอบรมอยู่ในระดับปานกลาง แต่เมื่อได้รับการฝึกอบรมแล้วมีความรู้เพิ่มขึ้นในระดับมากมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 2.68 และเมื่อสรุปภาพรวมระดับความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมอยู่ในระดับมากที่สุด คือ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.21 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิภาวดี ผกามาศ. (2558) เรื่อง “การพัฒนาผลิตภัณฑ์ OTOP ของกลุ่มอาชีพเพื่อพร้อมรับการเปิด AEC: กรณีศึกษากลุ่มอาชีพไส้เมี่ยงสมุนไพโร จังหวัดเพชรบูรณ์” พบว่า ต้องการการอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่องการพัฒนาผลิตภัณฑ์

3. การพัฒนาคุณภาพของผลิตภัณฑ์อาหารและอาหารแปรรูปของผู้ประกอบการสินค้าสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ระดับ 5 ดาว และระดับ 4 ดาว ในจังหวัดราชบุรี ตามหลักเกณฑ์วิธีการที่ดีในการผลิตอาหาร (Good Manufacturing Practice : GMP)

การอภิปรายผลการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพของผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์อาหารและอาหารแปรรูปของสินค้าสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ระดับ 5 ดาว และระดับ 4 ดาว จังหวัดราชบุรี พบว่า ผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์อาหารและอาหารแปรรูปส่วนใหญ่มีเหตุผลสำคัญในการดำเนินธุรกิจเพื่อสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน/กลุ่ม ต้นทุนของผลิตภัณฑ์ที่ผู้ประกอบการนำไปลงทุนมากที่สุด คือ วัตถุดิบ กำไรขั้นต้นของผลิตภัณฑ์โดยเฉลี่ยอยู่ในช่วงร้อยละ 41 – 50 พนักงานส่วนใหญ่มีจำนวนตั้งแต่ 1 – 10 คน และตั้งแต่ 11 – 20 คน ช่องทางการจำหน่ายผลิตภัณฑ์เป็นการจำหน่ายหน้าร้าน การโฆษณาประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์จะใช้ช่องทางเว็บไซต์และแบบปากต่อปาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อาคม เจริญสุข (2556) ทำการศึกษา “ความต้องการของผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ เพื่อสร้างเครือข่ายการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนในจังหวัดราชบุรี” พบว่า ในจังหวัดราชบุรีมีกลุ่มผู้ผลิตชุมชนระดับ 2 – 3 ดาว รวมทั้งสิ้น 48 กลุ่ม ผู้ผลิตชุมชนส่วนใหญ่จะเป็นผู้ผลิตรายเก่า ส่วนมากมีสมาชิกในกลุ่มอยู่ในช่วงประมาณ 10 – 19 คน ซึ่งจัดว่ามีขนาดปานกลาง ความเชื่อมโยงกับชุมชนส่วนใหญ่เป็นความเชื่อมโยงทางด้านการใช้แรงงานในท้องถิ่น สภาพการประกอบธุรกิจการก่อตั้งกลุ่มการผลิตส่วนใหญ่เป็นเพราะคนมีความสนใจในตัวผลิตภัณฑ์และทำเป็นอาชีพอยู่แล้ว วัตถุดิบส่วนใหญ่ได้มาจากในชุมชน/ในท้องถิ่นทั้งหมด ส่วนใหญ่ผลิตโดยใช้แรงงานของคนในชุมชน ราคาสินค้ายังไม่เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง ต้องการการโฆษณาประชาสัมพันธ์ให้เป็นที่รู้จัก

ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์อาหารและอาหารแปรรูปของสินค้าสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ระดับ 5 ดาว และระดับ 4 ดาว จังหวัดราชบุรี มี 4 ประเด็น ได้แก่ 1) ปัญหาทางด้านการผลิต ได้แก่ วัตถุดิบมีราคาแพงทำให้ต้นทุนการผลิตสูง ขาดแคลนวัตถุดิบ วัตถุดิบที่ได้ไม่มีคุณภาพไม่ได้มาตรฐาน คุณภาพของสินค้าไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับสภาพดิน

ฟ้าอากาศ ผลผลิตเก็บไว้ได้ไม่นาน มีอายุสั้น ไม่มีสถานที่เก็บสินค้า 2) ปัญหาทางด้านการตลาดและการขาย ได้แก่ ช่องทางการจำหน่ายค่อนข้างแคบ/มีจำกัดเฉพาะในเขตพื้นที่ ขาดแคลนตัวแทนจำหน่าย การออกแบบผลิตภัณฑ์ และมีคู่แข่งชั้นหลายราย 3) ปัญหาทางด้านการเงิน ได้แก่ ขาดเงินทุนหมุนเวียน และ 4) ปัญหาด้านการบริหารจัดการ ได้แก่ ขาดแคลนแรงงานในกรณีที่มีคำสั่งซื้อจำนวนมาก ขาดแคลนคนขาย และสิ่งที่คุณประกอบการอยากได้รับการสนับสนุนส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐ คือ ด้านสถานที่ผลิต การขยายโรงเรือน และอุปกรณ์เครื่องจักรในการผลิต ด้านเงินลงทุนหมุนเวียน ดอกเบี้ยถูก และด้านการตลาดที่เป็นช่องทางการจำหน่ายสินค้า ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธันยมัย เจียรกุล (2557) เรื่อง ปัญหาและแนวทางการปรับตัวของ OTOP เพื่อพร้อมรับการเปิด AEC ที่ระบุว่า ปัญหาของผู้ประกอบการ OTOP โดยรวม คือ มีปัญหาด้านการสร้างเครือข่ายธุรกิจ ด้านการบริหารจัดการ ด้านการตลาด ด้านการผลิต ด้านการเงินและแหล่งเงินทุน ด้านเทคโนโลยี และด้านการสนับสนุนจากภาครัฐ

การสำรวจสถานที่ผลิตของผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์อาหารและอาหารแปรรูปของสินค้าสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ระดับ 5 ดาว และระดับ 4 ดาว จังหวัดราชบุรี โดยใช้การสำรวจตามแนวทาง GMP จำนวน 6 ด้าน คือ (1) ด้านสถานที่ตั้งและอาคารผลิต (2) ด้านเครื่องมือ เครื่องจักร และอุปกรณ์การผลิต (3) ด้านการควบคุมกระบวนการผลิต (4) ด้านการสุขาภิบาล (5) ด้านการบำรุงรักษา และการทำความสะอาด และ (6) ด้านบุคลากรและสุขลักษณะ อยู่ในระดับคุณภาพปานกลางถึงดีมาก ส่วนใหญ่อยู่ในระดับดีมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุพิศพรรณ วัจนเทพินทร์ และชุตีระ ระบอบ (2555) ที่ได้ศึกษา “โครงการพัฒนาคุณภาพอุตสาหกรรมอาหารและผลิตภัณฑ์เกษตรแปรรูป OTOP จังหวัดนครนายก” พบว่า ผลการตรวจสอบคุณภาพของผลิตภัณฑ์จากห้องปฏิบัติการปรากฏว่า ผลิตภัณฑ์ทั้งหมดผ่านการตรวจสอบ ในด้านศักยภาพของผลิตภัณฑ์ OTOP

ผลการสัมภาษณ์ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพอุตสาหกรรมอาหารและผลิตภัณฑ์เกษตรแปรรูป OTOP ที่เป็นหน่วยงานของรัฐในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติการ ชี้แจงถึงแนวนโยบายที่นำไปใช้ให้เกิดผล ต้องเป็นนโยบายด้านการส่งเสริมกลุ่มผู้ประกอบการ OTOP พัฒนาการแปรรูปสินค้าเกษตรกลุ่มอาหารให้ได้คุณภาพตามมาตรฐานความปลอดภัยด้านอาหาร มีการบูรณาการด้านนโยบายและการทำงานร่วมกันของหน่วยงานราชการในการสนับสนุนและส่งเสริมอุตสาหกรรมอาหารและผลิตภัณฑ์เกษตรแปรรูปในลักษณะเครือข่ายระหว่างหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องและเครือข่ายองค์กรในระดับท้องถิ่น ให้มีการจัดตั้งกลุ่มเครือข่ายต่าง ๆ มีมาตรการ/แนวทางการส่งเสริมที่หน่วยงานของราชการในการดำเนินการตามโครงการสนับสนุนผู้ประกอบการ OTOP และผลการดำเนินงานตามโครงการที่เน้นการอบรมให้ความรู้ด้านการประกอบการ ตลอดจนมีนโยบายด้านการพัฒนาพื้นที่และผลิตผลทางการเกษตรเพื่อรองรับการพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารแปรรูปเบื้องต้น/สำเร็จรูป การยกระดับผลิตภัณฑ์ OTOP โดยการพัฒนาเชิงบูรณาการเพื่อการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ในด้านการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ เทคโนโลยีการผลิต รูปแบบผลิตภัณฑ์

บรรจุกิจภัณฑ์ และพัฒนาผลิตภัณฑ์ OTOP กลุ่มอาหารที่มีศักยภาพให้มีมาตรฐานอุตสาหกรรมก้าวสู่ระดับสากล เพื่อเพิ่มศักยภาพทางธุรกิจ และยกระดับจากวิสาหกิจชุมชนเป็นธุรกิจขนาดย่อมหรือ SMEs และส่งเสริมให้มีศักยภาพในการส่งออก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฉันทมัย เจียรกุล (2557) เรื่อง ปัญหาและแนวทางการปรับตัวของ OTOP เพื่อพร้อมรับการเปิด AEC ที่กล่าวถึงแนวทางการเตรียมความพร้อมของผู้ประกอบการ OTOP สู่การรวมตัวของ AEC นั้น ต้องเกิดจากความร่วมมือทั้งภาครัฐและเอกชนที่มีความจริงจังและจริงใจในการช่วยพัฒนา และมุ่งสู่เป้าหมายของการนำสินค้า OTOP เข้าแข่งขันในตลาดต่างประเทศให้ได้ และต้องมีความต่อเนื่องในการพัฒนา ซึ่งควรเริ่มจากด้านการสร้างเครือข่าย เพื่อการแลกเปลี่ยนและแบ่งปันข้อมูลข่าวสารระหว่างกันเพื่อความร่วมมือในการวิจัย การตลาด การฝึกอบรมแบ่งปันทักษะและประสบการณ์ ด้านการบริหารจัดการ ควรพัฒนาจากการสร้างแรงบันดาลใจ และความมุ่งมั่นตั้งใจของผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการเองให้มีจุดหมายในการค้าให้เกิดผลกำไรอย่างยั่งยืน มีการเชื่อมโยงในลักษณะเป็นบูรณาการ ด้านการตลาด ต้องสนับสนุนให้มีการกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่เป็นตลาดเฉพาะหรือ Niche Market และต้องสร้างนวัตกรรมสินค้าอย่างต่อเนื่อง พัฒนารูปแบบของบรรจุกิจภัณฑ์ให้ทันสมัยพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ได้รับรองมาตรฐาน ด้านการผลิต ควรมีการพัฒนาความรู้ความสามารถทางด้านเทคโนโลยีใหม่ ๆ ในกระบวนการผลิต จะส่งผลให้ผลิตสินค้าได้ทันตามความต้องการของลูกค้าและพัฒนาสินค้าให้ได้ตามความต้องการของลูกค้า ด้านการเงินและแหล่งเงินทุน ผู้ประกอบการควรให้ใช้ระบบบัญชีและการเงินที่ดีและถูกต้อง มีความเข้าใจเรื่องต้นทุนและจุดคุ้มทุน เพื่อการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนต้นทุนต่ำได้ง่าย ด้านเทคโนโลยี ควรพร้อมรับและเรียนรู้การนำเทคโนโลยีและเครื่องจักรอุปกรณ์ที่ทันสมัยมาใช้ในกระบวนการทำงาน เพื่อลดต้นทุนและทดแทนแรงงานคนที่มีฝีมือที่อาจขาดแคลนในอนาคต และ ด้านการสนับสนุนจากภาครัฐ ภาครัฐควรหันมาสนับสนุนด้านข้อมูลที่ทันสมัยเกี่ยวกับ AEC การอบรมให้ความรู้แก่ผู้ประกอบการ พร้อมทั้งมีการสนับสนุนในการหาแหล่งทุนต้นทุนต่ำ และสร้างโอกาสให้กับผู้ประกอบการ OTOP ในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน เพื่อสร้างความมั่นใจและความแข็งแกร่งในการแข่งขันของ OTOP ทั้งเชิงรับในประเทศและเชิงรุกสู่ต่างประเทศ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรณพร พุทธภูมิพิทักษ์ (2557) ที่ได้ศึกษาเรื่องผลิตภัณฑ์ OTOP กับการก้าวเข้าสู่เส้นทาง AEC ที่ระบุว่าผู้ประกอบการธุรกิจ OTOP ของไทยจำเป็นต้องทำการศึกษาและเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่ AEC จึงจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนอย่างจริงจังและต่อเนื่องจากหน่วยงานภาครัฐ เพื่อให้ผู้ประกอบการ OTOP ก้าวเข้าสู่เวทีการแข่งขันระดับโลกได้อย่างเต็มความสามารถ เต็มศักยภาพ เต็มภาคภูมิอันจะนำมาซึ่งความภาคภูมิใจในความเป็นผลิตภัณฑ์ OTOP ของประเทศไทย

5.3 ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์อาหารและอาหารแปรรูปของสินค้าสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ระดับ 5 ดาว และระดับ 4 ดาว จังหวัดราชบุรี ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งนี้ 2 ประเด็น ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1) หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัด สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด และสำนักงานพาณิชย์จังหวัด ควรจัดโครงการฝึกอบรมให้ความรู้แก่ผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์อาหารและอาหารแปรรูปให้มีความตระหนักรู้ถึงความสำคัญของการพัฒนาเชิงบูรณาการเพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ในด้านการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ให้มีมาตรฐานอุตสาหกรรมก้าวสู่ระดับสากล ตามแนวทาง GMP เพื่อยกระดับผลิตภัณฑ์ OTOP กลุ่มอาหารที่มีศักยภาพทางธุรกิจ จากวิสาหกิจชุมชนเป็นธุรกิจขนาดย่อมหรือ SMEs และส่งเสริมให้มีศักยภาพในการส่งออก หรือพัฒนาคุณภาพของผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์อาหารและอาหารแปรรูปกลุ่มสินค้าสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ให้มีมาตรฐานที่สูงขึ้น จากระดับ 1 ดาว หรือระดับ 2 ดาว ไปสู่ ระดับ 3 ดาว หรือจากระดับ 3 ดาว ไปสู่ระดับ 4 ดาว และจากระดับ 4 ดาว ไปสู่ระดับ 5 ดาว

2) หน่วยงานของภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรมีกลไกการติดตาม ตรวจสอบ ให้ความช่วยเหลือ และส่งเสริมให้ผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์อาหารและอาหารแปรรูปที่มีศักยภาพสามารถพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ให้มีมาตรฐานอุตสาหกรรมก้าวสู่ระดับสากล ตามแนวทาง GMP และให้รักษามาตรฐานคุณภาพระดับสากลอย่างต่อเนื่อง หรือยกระดับมาตรฐานคุณภาพในระดับสากลให้อยู่ในระดับที่สูงขึ้นต่อไป เช่น จากแนวทาง GMP สากล พัฒนาเป็น HACCP เป็นต้น

3) หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรให้การสนับสนุนด้านการปรับปรุงสถานที่ผลิต จัดหาเครื่องมืออุปกรณ์การผลิตเพื่อใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตรูปแบบผลิตภัณฑ์บรรจุภัณฑ์ รวมทั้งกระบวนการผลิตที่มีประสิทธิภาพและได้มาตรฐาน ให้มีความเป็นสากล ตามความต้องการและเพื่อแก้ไขปัญหาของผู้ประกอบการชุมชนแต่ละกลุ่ม

4) หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องควรให้ความช่วยเหลือเพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ แก่ผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์อาหารและอาหารแปรรูป

- ด้านวัตถุดิบการผลิต พัฒนาวัตถุดิบให้มีคุณภาพและมาตรฐาน ให้มีความสำคัญกับการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์จากวัตถุดิบที่มีอยู่ตามธรรมชาติผสมผสานกับภูมิปัญญาท้องถิ่น และระบบความปลอดภัยเกี่ยวกับอาหาร (Food safety)

- ด้านการตลาด พัฒนาช่องทางการจัดจำหน่ายในรูปแบบต่าง ๆ นอกเหนือจากเว็บไซต์ของผู้ประกอบการ โดยพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่ายผ่านคนกลางทั้งในระดับตำบลและคำสั่ง เช่น การร่วมมือกับร้านขายของฝากหรือของที่ระลึก สถานที่พักตากอากาศหรือรีสอร์ท จัดตั้งศูนย์

OTOP ที่เป็นรูปธรรม และให้ความช่วยเหลือด้านการจับคู่ธุรกิจ (Business Matching) กับผู้ค้าส่งและค้าปลีกนอกเขตพื้นที่

- ด้านการเงิน ส่งเสริมสนับสนุนให้สถาบันการเงินให้ความช่วยเหลือด้านเงินทุนหมุนเวียนแก่ผู้ประกอบการ OTOP

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) การวิจัยครั้งนี้ ศึกษาเฉพาะพื้นที่จังหวัดราชบุรีที่กลุ่มเป้าหมายเป็นผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์อาหารและอาหารแปรรูปของสินค้าสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ระดับ 5 ดาว และระดับ 4 ดาวของจังหวัด แต่ด้วยผู้ประกอบการกลุ่มดังกล่าวกระจายอยู่ทั่วประเทศ ดังนั้น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีเนื้อหาครอบคลุมและชัดเจนมากขึ้น ในการวิจัยครั้งต่อไปควรขยายพื้นที่วิจัยให้ครอบคลุมทุกภาคทั่วประเทศต่อไป

2) การพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์อาหารและอาหารแปรรูปของสินค้าสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ระดับ 5 ดาว และระดับ 4 ดาว จังหวัดราชบุรี มุ่งไปที่การพัฒนาผลิตภัณฑ์ คุณภาพของผลิตภัณฑ์ และมาตรฐานคุณภาพอาหารเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งไม่ได้รวมในเรื่องของการสร้างเครือข่าย ดังนั้น การวิจัยในครั้งต่อไป ควรจะมีการศึกษาให้ครอบคลุมในเรื่องการสร้างเครือข่ายของธุรกิจ เพื่อให้ผู้ประกอบการได้นำไปใช้ในการดำเนินธุรกิจของตนให้มีความเข้มแข็งและเกิดความยั่งยืนในธุรกิจต่อไป

3) การวิจัยเรื่องการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์อาหารและอาหารแปรรูปของสินค้าสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ระดับ 5 ดาว และระดับ 4 ดาว จังหวัดราชบุรี ศึกษาและวิจัยจำกัดเฉพาะกลุ่มสินค้าผลิตภัณฑ์อาหารและอาหารแปรรูปที่ผ่านการจัดระดับสินค้าสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ระดับ 5 ดาวและระดับ 4 ดาวเท่านั้น ซึ่งในความเป็นจริงยังมีกลุ่ม OTOP ที่อยู่ในระดับ 3 ดาวซึ่งเป็นกลุ่มที่มีสินค้าที่สามารถพัฒนาสู่ระดับ 4 ดาว และระดับ 5 ดาว ได้ ดังนั้น ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรขยายกลุ่มโดยเพิ่มกลุ่มเหล่านี้เข้าไปเพื่อจะได้เกิดการพัฒนาระบบไปพร้อม ๆ กัน ได้